

NS-wandeling Hemelse Berg

Oosterbeek-Arnhem 15 km

Inleiding

Wandelnet heeft in samenwerking met de Nederlandse Spoorwegen een serie wandelingen van station naar station samengesteld. Deze NS-wandelingen volgen een deel van een Lange-Afstand-Wandelpad (LAW). NS-Hemelse Berg loopt samen met het Rijndeltapad-oost van de KWBN (Zevenaar-Utrecht, 176 km), de Jac. Gazenbeekroute (KWBN) en het Maarten van Rossumpad (LAW 4, Den Bosch-Steenwijk, 384 km). Je loopt in **15 km** van station Oosterbeek naar station Arnhem. Let op: bij hoogwater kun je de uiterwaarden niet in. Alternatieven over de weg zijn beschreven. De route gaat voor 60% over onverharde paden. Honden zijn aangelijk toegestaan. Veel wandelplezier!

Heen- en terugreis

Naar station Oosterbeek (begin van de route) en van station Arnhem (eind van de route) vertrekken meerdere treinen per uur. Voor actuele vertrektijden zie www.ns.nl/reisplanner.

OV bij inkorten route

Je kunt de route met 4,5 km inkorten door met bus 51 vanaf station Arnhem naar Heveadorp te rijden; uitstappen halte Beeklaan (ma-za 2x p/uur, zo 1x p/uur). Lijn 51 stopt ook bij halte Drielse Veer, Oosterbeek; als je daar met de bus naartoe rijdt, is de route 9 km. Als je de route bij deze halte eindigt, heb je 6 km gelopen. Na 7 km kun je bij bushalte Oude Kerk, Oosterbeek met buslijn 51 naar station Arnhem rijden. Omgekeerd kan natuurlijk ook: vanaf station Arnhem met buslijn 51 naar bushalte Oude Kerk, Oosterbeek rijden. De route is dan 8 km lang.

Over de Utrechtseweg, dwars door Oosterbeek, rijdt buslijn 1 naar station Oosterbeek; buslijn 1 en 352 rijden naar station Arnhem.

Actuele vertrektijden staan op www.ns.nl/reisplanner (ook bustijden).

Horeca

- Na 800 m: Restaurant Schoonoord, open di t/m zo vanaf 10 uur, ma gesloten; www.restaurant-schoonoord.nl.
- Na 6 km: Westerbouwing, alleen zo open vanaf 10 uur, 's zomers tot 18 uur, de rest van het jaar tot 16 uur (overige dagen alleen voor groepen). Er draait 's zomers een proef met openingstijden voor de buitenbar: ma-vr 10-17, za-zo 10-18 uur; www.westerbouwing.nl.
- Na 8 km: kantine op camping Oosterbeeks Rijnoever, open half apr.-half okt., di t/m zo van 11-17 uur; www.oosterbeeksrijnoever.com.

- Na 12 km: Theeschenkerij Zorgboerderij Hoeve Klein Mariëndaal, open wo t/m vr van 10-16 uur, za-zo 10-18 uur; www.hoevekleinmariendaal.nl.
- Aan het eind in Arnhem (schuin tegenover station): Hotel Haarhuis, dagelijks geopend 7-22 uur www.hotelhaarhuis.nl en
- Hotel Old-Dutch; www.old-dutch.nl.

Markering van de route

Deze route maakt gebruik van diverse markeringen. Voor elk tekstblok staat aangegeven welke markering je volgt. Eerst de oranje-blauwe markering van het Rijndeltapad en de geel-blauwe markering, beide van de KWBN (voorheen NWB). Daarna de wit-rode markering van het Maarten van Rossumpad (Nivon) en de wit-rode markering met NS-logo (aftak naar station en/of verbinding met andere gemarkeerde routes). Markeringen staan op verkeersborden, hekken, paaltjes en soms op bomen. Er is vooral daar gemarkeerd waar twijfel over de juiste kan ontstaan. Waar routebeschrijving en markering verschillen, volg je de markering. Tussentijdse veranderingen in het veld worden zo ondervangen. De markering wordt onderhouden door vrijwilligers van Wandelnet, KWBN en Nivon.

Wandelnet

In ons land zijn circa 40 Lange-Afstand-Wandelpaden® (LAW's), in lengte variërend van 80 tot 725 km, beschreven en gemarkeerd. Alle activiteiten op het gebied van LAW's in Nederland worden gecoördineerd door Wandelnet. Naast het ontwikkelen en beheren van LAW's behartigt Wandelnet de belangen van alle recreatieve wandelaars op lokaal, regionaal en landelijk niveau. De activiteiten worden ondersteund door ruim 900 vrijwilligers in het hele land. Meer weten over de LAW's? Zie www.wandelnet.nl.

Meldpunt Routes

Markering weg? Blokkade op de route? Meld het ons: www.meldpuntroutes.nl

Routebeschrijving

 Je start aan de zuidkant van station Oosterbeek; dat is de kant waar de trolleybussen (met bovenleiding over de weg) keren. Steek de weg over via de oversteekplaats en ga rechtdoor over de licht stijgende weg, Stationsweg. Op de lantaarnpalen aan de rechterkant van de weg zie je de eerste oranje-blauwe markeringen.

1. Trolleybus

Hier is het eindpunt van de Arnhemse trolleybuslijn 1. Arnhem is de enige stad in Nederland die de trolleybus als middel van openbaar vervoer gebruikt. Het milieuvriendelijke systeem, sinds 1949 in gebruik, is geliefd bij de lokale bevolking vanwege zijn geluidsarme rijkeigenschappen. Het is ideaal op de heuvelrijke trajecten. Er zijn in totaal zes lijnen in gebruik.

 Zijstraten negeren. Op een kruispunt met verkeerslichten via de oversteekplaats verder rechtdoor, Pietersbergseweg. Na 80 m rechtsaf, asfaltfietspad op. Ga op de kruising rechtdoor, Pouwel Vospad. Na 80 m, bij een kanonmonument, verder rechtdoor over het voetpad, evenwijdig aan het asfaltfietspad.

2. Airborne Museum

In het gele gebouw dat je op enige afstand aan de rechterkant ziet staan, bevindt zich het Airborne Museum. Dit levendige museum informeert over de Slag om Arnhem (17-24 sept. 1944). Het gebouw was destijds het hoofdkwartier van generaal Urquart, bevelhebber van de Britse troepen. Het doel was een snelle verovering van de Rijnbrug in Arnhem, als onderdeel van operatie 'Market Garden', om het Duitse Ruhrgebied te veroveren. Maar door onverwacht hevige Duitse tegenstand en gebrekkige eigen radio-verbindingen moesten de geallieerden zich na zeven dagen 's nachts – met bootjes – terugtrekken over de Rijn. Ruim 1700 gesneuvelde militairen en veel materieel bleven achter. Het tennispark (links) was destijds het onderkomen van Duitse krijgsgevangenen. www.airbornemuseum.nl (Mk gratis).

 Vlak na een bank met prullenbak ga je linksaf, graspad met rechts een grasveld. Je komt langs monumentale bomen. Op kruising met asfaltweg rechtdoor, het brede pad met bordje 'Hemelseberg' inlopen. Op driesprong links aanhouden. Bij grote zwerfkei rechtsaf, brede boslaan. Witte afsluithekken passeren, asfaltweg oversteken en rechtdoor, Bergen op Zoomse Allee.

 Boven kom je bij een gedenkzuil, het hoogste punt van voormalig landgoed De Hemelse Berg. *(Met deze zuil tonen de lokale bewoners hun dankbaarheid voor echtpaar Kneppelhout-van Braam, de landgoed-eigenaren, die hun fraaie bezit openstelden voor publiek.)* Loop langs de zuil en ga rechtdoor over een dalend, slingerend pad, Larikslaantje. Op een driesprong rechtsaf. Op viersprong bij beton-

fietspad linksaf, de beekbedding aan de rechterhand houden. Op driesprong met banken aan de linkerhand en uitzicht op kleine watervallen aan de rechterhand, ga je rechtdoor. Na 20 m rechtsaf, houten bruggetje over en daarna linksaf, pad langs de beek. Bij de cascade aan de linkerkant passeer je een zogenaamd 'grothuisje' in de beek.

 Neem op een viersprong bij picknickbank het tweede pad rechts, stijgend pad. Rechtdoor, asfaltweg oversteken en 5 m na afsluitboom rechtsaf. Op driesprong linksaf. Aan het einde rechtsaf. Op een kruising rechtdoor blijven lopen. Op vijsprong schuin links, pad evenwijdig aan betonfietspad. Na een witte afsluitboom rechtdoor. Negeer nu de oranje-blauwe markering van het Rijndeltapad, dat hier rechtsaf gaat. Asfaltweg oversteken.

 Ga circa 25 m na een houten slagboom rechtsaf, graspad langs akkerrand. *(Je loopt nu een paar kilometer gelijk op met het Dorenweertsepad, een Klompenpad.)* In de hoek van de akker linksaf, langs rand van de akker. Aan het einde van het pad ga je rechtsaf langs de asfaltweg. Na 30 m linksaf, Beeklaan in. Je bent nu in Heveadorp.

3. Heveadorp

Heveadorp ontstond na 1915 toen fabrikant Wilhelmi toestemming kreeg hier een rubberbandenfabriek te bouwen met de merknaam Hevea. Behalve de fabriek kwamen er in 1920 ook huizen voor de fabrieksarbeiders; de huizen met rieten kap, in Engelse stijl, staan er nog steeds.

De bewoners vormden een hechte gemeenschap en hadden een goede relatie met de fabrieksdirectie. Elke dag schakelde de echtgenote van de directeur om 22 uur via een centrale schakelaar het licht in de woningen uit, zodat de arbeiders de volgende dag fris op hun werk zouden verschijnen.

In 1962 werd de fabriek overgenomen door Vredestein. Wegens toenemende omzetverliezen sloot de fabriek in 1978 zijn deuren. De leegstaande fabrieksgebouwen werden in 1982 gesloopt; op de gesaneerde grond verrezen woningen. De arbeiderswoningen met rieten kap werden gerenoveerd.

 Aan het eind rechtdoor, Noorderlaan, langs woningen met rieten kap. In bocht naar links houd je rechts aan. Het stijgende tegelpad gaat over in een smal pad, verderop bospad. Einde pad linksaf, grindweg. Op viersprong

 (rotonde) met 'antieke' wegwijzer even recht-door en na 20 m rechts aanhouden, klinker-weggetje. Blijf dit bochtig klinkerpad volgen tot uitzichtpunt Duno. Na dit uitzichtpunt op de splitsing rechts aanhouden, grindpad. Volg vanaf hier de wit-rode markeringen – zonder NS-logo – van het Maarten van Rossumpad.

4. Landgoed Duno

Dit landgoed dankt zijn naam aan het landhuis dat hier in de 18de eeuw stond en door de eigenaar 'Duunoog' gedoopt was. In 1931 kwam het landgoed in handen van het Geldersch Landschap. De villa is in de oorlog verwoest.

Duno bestaat uit hellingbossen en droge dalen. Het gebied ligt op de hoge zuidelijke rand van de Arnhemse stuwwal, die hier steil naar de uiterwaarden van de Rijn afloopt. Door de grote hoogteverschillen en de overgangen van zand- naar kleigrond, groeien er wilde planten als bosanemoon en grootbloemige muur.

5. De Hunnenschans

Als je hier even van de route afwijkt, kom je bij de hoog op de Veluwerand gelegen Hunnenschans. Hiervandaan heb je een weids uitzicht over de Rijn, de Betuwe en de skyline van Arnhem. Bij helder weer is zelfs Duitsland te zien. Aan de overkant van de Rijn ligt het Betuwse Driel. De Hunnenschans is een aarden wal in de vorm van een ovaal. In de wal zijn resten van palissaden gevonden en op het binnenterrein sporen van bebouwing. Waarschijnlijk gaat het om de restanten van een burcht die rond het jaar 1000 is verwoest. De plaats van de oorspronkelijke ingang is met stenen palen gemarkeerd.

 Je passeert een monumentaal hek en gaat verder recht-door, breed grindpad. Einde pad rechts aanhouden, dalende weg, Dunolaan, volgen. Einde straat linksaf, Beeklaan, en na 50 m rechtsaf, via klinker uitrit naast huis. Na 30 m pad linksaf, over beekbruggetje en daarna trapje op. Boven rechtsaf, bospad. Op splitsing rechts aanhouden. Op volgende splitsing links en na 10 m rechts aanhouden. Stijgend slingerpad volgen. Boven, aan de rand van de stuwwal, langs het houten hek lopen. Rechts is een mooi uitzicht over de Rijn en de Betuwe.

 Zijpaden negeren. Pad uitlopen langs het houten hek tot terras Westerbouwing. Loop verder over het terras linksaf buigend. (Let op: terras gesloten? Loop dan links om de gebouwen heen.)

 Aan einde terras rechtsaf. Na 20 m direct weer rechtsaf, lange trap met ijzeren leuning af. Beneden, bij Y-1591-1, linksaf, over klinkerpad langs asfaltweg. Na bocht naar links ga je rechtsaf, Kerkpad. Op Dennenoordpark recht-door en na 30 m weer verder over een voetpad langs een weiland. Recht-door over een houten vlonderpad. Einde pad, voorbij oude kerk, rechtsaf, langs verharde weg.

6. Oosterbeekse kerk

De hervormde kerk in Oosterbeek behoort tot de oudste kerken van Nederland. Tijdens gevechten in de Tweede Wereldoorlog raakte de kerk zwaar beschadigd. Pas toen werd duidelijk dat hij oorspronkelijk alleen bestond uit een schip van vierkante blokken tufsteen, afgesloten door drie gelijke uitbouwsels, absiden. Daarmee werd de kerk gedateerd als pre-romaans. In de romaanse en gotische periode is hij vergroot en veranderd. De 300-jarige knotlinde voor de deur heeft de oorlog goed doorstaan.

 Na 200 m scherp rechtsaf, richting Camping Oosterbeeks Rijnoever, Polderweg. Bij hoogwater zijn de uiterwaarden slechts gedeeltelijk of niet toegankelijk. Er zijn twee alternatieven:

Middelhoog water: loop verder recht-door langs de asfaltweg. Na 100 m rechtsaf, Unksepapad. Je loopt langs de rand van een weiland. Op driesprong recht-door via een stijgend en naar links draaiend pad. Aan het eind zeer scherp rechtsaf en direct rechts aanhouden. Asfaltweg (Benedendorpsweg) volgen, zijwegen negeren. Vlak vóór spoorwegviaduct linksaf, klinkerweg (Prins Bernardweg). Lees verder bij *, boven infoblokje 7.

Hoogwater: blijf recht-door lopen langs de asfaltweg (Benedendorpsweg). Na 500 m rechts aanhouden, asfaltweg (Benedendorpsweg), zijstraten negeren. Vlak vóór spoorwegviaduct linksaf, klinkerweg (Prins Bernhardweg). Lees verder bij *, boven infoblokje 7.

 Bij rood gebouw rechtsaf en na 10 m linksaf, langs voorzijde van het restaurant, Cantine. Aan het einde van het gebouw linksaf. Via trapje in de haag de camping verlaten. Je gaat rechtsaf, smal pad. Na klaphek rechtsaf. Op dijkje linksaf. Volg graspad over het dijkje. Vóór de spoorbrug schuin links en rechtsaf, onder spoorbrug door. Volg het graspad langs de sloot. Het pad draait wat naar links. Het pad steekt een dijkje over. Links aanhouden. Aan

de rechterhand is een plas. Blijf het pad langs de plas volgen.

 Ga na een doorgang, met opstaande houten bielzen, scherp linksaf, een half verhard pad op. Einde pad linksaf, langs asfaltweg, Klingelbeekseweg. Direct na spoorviaduct rechtsaf, Prins Bernhardweg.

*In bocht naar links ga je rechtdoor, een smal pad langs een akker. Op driesprong met bank rechtdoor. Drukke verkeersweg oversteken en rechtdoor, asfaltweg. Je bent op landgoed 'Mariëndaal'.

7. Mariëndaal

Mariëndaal is vooral bekend om zijn Groene Bedstee: een dubbele beukenhaag in de vorm van een tunnel.

Het sterk glooiende landschap bestaat verder uit een afwisseling van bos, fraaie beukenlanen, graslanden en sprengbeken met vijvertjes. De sprengbeken waar je langskomt zijn gegraven door de kloosteringen van Mariënborn. Deze beken krijgen water van de sprengkop: een gegraven bron.

 Direct na stenen spoorviaduct rechtsaf, smalle asfaltweg. Je passeert een bruggetje over een beek. Negeer de markering van het Maarten van Rossumpad (die gaat naar links) en volg nu de wit-rode markering met NS-logo.

 Ga rechtdoor over een stijgend fietspad. Alle paden van links negeren.

 Volg nu de geel-blaauwe markering van de Jac. Gazenbeek-route. Asfaltweggetje rechtdoor blijven volgen tot het einde, bij een school.

 Nu volg je weer de wit-rode markering van het Maarten van Rossumpad. Hier rechtsaf, en straat naar links draaiend volgen. Bij het verkeerslicht rechtsaf over de spoorbrug. Over de brug linksaf, Zuidelijke Parallelweg. De tweede straat rechts, Anna Paulownastraat.

8. Wijk Lombok

Lombok is een woonwijk met arbeiderswoningen. De kleine woningen, toen nog met bedstee, werden gebouwd vanaf 1893, voor de spoorwegarbeiders en hun gezinnen, die werkzaam waren op de stoomlocomotieven en in de onderhoudswerkplaatsen op het naastgelegen spoorwegemplacement. Ook personeel van de koepelgevangenis uit 1882, aan de rand van de wijk, kwam hier wonen. De kleine arbeiderswoningen en de 'bewaarschool' staan nu op de monumentenlijst.

 Bij een pleintje linksaf, Nassaustraat. Aan het eind rechtsaf (Zwarteweg) (*links is een kerk en het voormalig Elisabeths Gasthuis*).

Aan het eind de weg oversteken en linksaf, Utrechtseweg. Na 150 m heb je aan je rechterhand mooi uitzicht over de Rijn (zitbanken). Je vervolgt de weg nog circa 120 m en gaat rechtsaf, via stenen trapje met stalen leuning.

 Onderaan dit trapje is een oude joodse begraafplaats met vier grafstenen. Hier linksaf en via een tweede trapje omlaag. Daarna rechts aanhouden over een dalend klinkerpad. Aan het einde linksaf. Dit pad rechtdoor blijven volgen, langs gebouwen van ArtEZ hogeschool voor de kunsten.

 Het asfaltpad vervolgen. Gaat over in Oude Kraan. Let op: Bij de straat linksaf, Bergstraat, heb je de keuze uit: rechtstreeks naar het station lopen of eerst nog een bezoek brengen aan het stadscentrum.

Vervolg route naar station:

 Sla links af, Bergstraat. Volg deze stijgende weg en ga op het kruispunt rechtdoor. Bovenaan, even rechtsaf en daarna linksaf via de oversteekplaats naar station Arnhem.

Route naar centrum:

 Ga niet linksaf, maar rechtdoor. Na 100 m een weg oversteken. Je loopt schuin naar links een parkeerplaats over, die onder een brug ligt. Steek de weg over en ga de winkelstraat (Rijnstraat) in.

Deel je ervaringen

en schrijf een review:

www.wandelnet.nl/wandelroute/671/Hemelse-Berg-Arnhem/review

Alle gegevens in deze beschrijving en op de routekaart gelden onder voorbehoud van wijzigingen en eventuele drukfouten. De route en de beschrijving van deze NS-wandeling werden met de grootst mogelijke zorgvuldigheid samengesteld. Wandelnet en NS aanvaarden echter geen verantwoordelijkheid voor schade die wandelaars op enigerlei wijze zouden kunnen ondervinden door gebruik te maken van deze routebeschrijving en/of kaart of door het wandelen van de route. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, publicatie op internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Wandelnet.

Rev: 13/07/21